

N:o 2.

Ank. till Riksd. kansli den 9 febr. 1902, kl. 2 e. m.

Memorial, om verkställd granskning af riksbankens styrelse och förvaltning.

Till följd af den bankoutskottet enligt § 4 i dess instruktion åliggande skyldighet att undersöka och granska riksbankens tillstånd samt huru densamma styrd och förvaltda blifvit, har utskottet tagit del af *dels* fullmäktiges i riksbanken allmänna och särskilda protokoll för tiden från och med den 15 januari 1902, intill hvilken dag ansvarsfrihet blifvit för deras i protokollen antecknade beslut och åtgärder beviljad, och till början af innevarande års riksdag, *dels* af de af vederbörande revisorer afgifna berättelser om verkställd granskning af riksbankens såväl hufvudkontors som de särskilda afdelningskontorens i Göteborg, Malmö, Falun, Gäfle, Halmstad, Hernösand, Jönköping, Kalmar, Karlskrona, Karlstad, Kristianstad, Linköping, Luleå, Mariestad, Nyköping, Umeå, Växjö, Visby, Örebro och Östersund förvaltning under år 1901, *dels ock* af fullmäktiges med utskottets memorial n:o 1 till Riksdagen öfverlämnade berättelse angående riksbankens tillstånd, rörelse och förvaltning år 1902 äfvensom af de utaf styrelserna för riksbankens i verksamhet varande kontor i afseende å dessa kontors förvaltning under samma år lämnade redogörelser; och får utskottet, efter nu fullbordad granskning, härmed till Riksdagen afgifva berättelse i ämnet.

I fråga om metalliska kassans ställning, sedelutgifningen, in- och utlåningsrörelsen äfvensom öfrig verksamhet vid riksbankens hufvud- och afdelningskontor samt vid Tumba bruk tillåter sig utskottet att för en

Bih. till Riksd. Prot. 1903. 6 Saml. 1 Afd. 2 Häft. (N:o 2).

närmare kännedom om hithörande förhållanden hänvisa till de utförliga sifferredogörelser, som lämnats i de berättelser, hvilka afgifvits af Riksdagens revisorer och riksbankens fullmäktige liksom i utskottets förut till Riksdagen aflåtna memorial n:o 1.

Dock anser sig utskottet böra framhålla följande siffergrupper, som kunna hafva allmännare intresse.

Metalliska kassan, hvilken enligt § 8 i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897 består af allt riksbanken tillhörigt och inom landet befintligt svenskt och utländskt guldmynt samt omyntadt guld, var vid årets början kronor 46,980,485: 84 samt har därefter under året någorlunda jämnt ökat till det belopp kronor 52,020,852: 91, hvartill metalliska kassan uppgick den 31 december 1902.

Riksbankens fordringar i löpande räkning i utlandet, hvilka vid ingången af år 1901 utgjorde kronor 21,368,424: 18, nådde sin höjdpunkt under året den 15 mars, då de uppgingo till kronor 31,748,222: 18, samt sjönko den 22 novemher till lägsta beloppet under året kronor 12,890,445: 87. Vid årets slut uppgick ifrågavarande behållning till kronor 23,948,446: 87.

Sedelutgifningsrätten, som vid början af år 1902 uppgick till kronor 168,348,910: 02, var vid samma års slut kronor 187,991,152: 69. De utelöpande sedlarna voro vid samma tidpunkter kronor 100,982,743: 96 och 137,408,673: 96 samt den obegagnade sedelutgifningsrätten kronor 67,366,166: 06 och 50,582,478: 73.

Omfattningen af riksbankens *utlåningsrörelse* under år 1902 framgår af följande siffror vid årets slut, fördelade efter utlåningens särskilda hufvudgrupper:

diskonterade växlar	kronor	72,312,676: 19
utlåning mot hypotek af obligationer, aktier m. m. »	»	17,564,302: 86
utlåning mot pant af varor	»	1,319,810: 00
afbetalningslån på 2 ¹ / ₂ år	»	3,926,453: 78
d:o » 5 »	»	6,718,932: 71
kassakreditiv	«	5,889,262: 62
fordran hos banker enligt § 41 i riksbankslagen	»	41,786,174: 22

Summa kronor 149,517,612: 38.

Liksom närmast föregående år visar växeldiskonteringen jämväl för år 1902 en afsevärd stegring, då beloppet af diskonterade växlar vid 1901 års slut utgjorde endast kronor 65,748,807: 95. Ojämförligt största delen af växeldiskonteringen faller fortfarande på den rediskontering af växlar, som dels ägt rum på grund af bestämmelsen i § 41 banklagen dels ock varit

vid riksbankens hufvudkontor och vid 16 af dess afdelningskontor medgifven åtskilliga enskilda bankinrättningar. Sammanlagda beloppet af hvad som på grund häraf den 31 december 1902 var rediskonteradt utgjorde 52,421,481 kronor 7 öre, under det att diskonteringen i sin helhet vid hufvudkontoret och samtliga afdelningskontor samtidigt uppgick till kronor 72,312,676: 19.

I fråga om villkoren för den rediskontering i riksbanken, som oberoende af bestämmelsen i banklagens § 41 blifvit enskilda bankinrättningar beviljad, har under år 1902 ingen annan ändring vidtagits än att den förut fastställda räntesatsen af $\frac{1}{2}$ % under det officiella diskontot genom fullmäktiges beslut den 5 december blifvit höjd till fullt diskonto eller $4\frac{1}{2}$ % för tre månaders växlar; men hafva fullmäktige den 7 sistlidne januari bestämt, att diskontot vid omförmälda rediskontering skulle tillsvidare åter utgöra 4 % eller $\frac{1}{2}$ % under det officiella.

Beträffande växeldiskonteringen anser sig utskottet här böra erinra om följande bestämmelser, som af fullmäktige beslutits skola tillämpas från och med den 1 juli 1902, nämligen

att för växlar, betalbara på platser, där riksbanken har kontor, beräknas minst 8 dagars samt för öfriga växlar, såsom förut, minst 15 dagars diskonto;

att de diskonterade växlarna särskiljas i lokala växlar och remissväxlar, därvid med de förra förstås sådana växlar, som äro betalbara på diskonteringsplatsen, eller på orter, där riksbanken ej har kontor, samt med de senare sådana, som äro betalbara annorstädes än å diskonteringsorten å plats, där riksbanken har kontor;

att remissväxlarna skola omedelbart afföras från det diskonterande kontorets växelräkning och remitteras till riksbankens kontor på de respektive betalningsorterna, till hvilka kontors portföljer växlarna därefter räknas;

att till följd af den utaf sistlidet års Riksdag beslutade ändringen af mom. 1 § 23 i gällande bankoreglemente 151 orter, angifna å en tryckt förteckning, tillsvidare skola anses såsom bankplatser i landet, där växlar skola vara betalbara för att kunna i riksbanken diskonteras, hvarjämte å hvarje af ifrågavarande orter, där riksbanken ej har kontor, utsetts en i nämnda förteckning upptagen enskild bankinrättning, att tillsvidare af riksbanken anlitas såsom dess ombud för inkassering af de därstädes betalbara växlarna.

Dessutom hafva fullmäktige genomfört förändrad organisation för vissa afdelningar af riksbankens hufvudkontor.

Sålunda har från och med ingången af år 1902 inrättats en korrespondensafdelning, som jämte öfvertagande af kommissionsanstaltens göromål fått till åliggande att under deputerades tillsyn omhänderhafva riksbankens affärskorrespondens med afdelningskontoren samt med banker eller enskilda inom de skandinaviska länderna.

Därjämte och då det visat sig olämpligt att på en hand sammanföra bokföring och kassavård och då tjänstemännen i den s. k. dagkassan jämte sin ansvarighet för den s. k. fasta behållningen haft sig ålagd en icke obetydlig bokföring, har densamma öfverflyttats till en nyinrättad särskild afdelning för bokhålleriet, hvilken därjämte fått att ombesörja bokföringen rörande afdelningskontoren, samt postväxel- och giroräkningarna.

Vidare hafva förändrade anordningar vidtagits inom utrikeskontoret och därvid bland annat den särskilda kassan därstädes indragits samt dess göromål med undantag af bestyren med utländska guldmünt och sedlar öfverflyttats på en annan kassa.

För öfrigt äro äfven meddelade ändrade bestämmelser angående behandlingen af växlar, som för inkassering tillställas hufvudkontoret.

Å sin utlånings- och öfriga rörelse under år 1902 har riksbanken erhållit en vinst af kronor 3,656,679: 32.

Till denna vinst hafva riksbankens kontor i orterna lämnat följande bidrag:

kontoret i Göteborg.....	Kr.	298,090: 13
» » Malmö.....	»	385,229: 31
» » Falun.....	»	46,022: 03
» » Gäfle.....	»	111,385: 28
» » Halmstad.....	»	41,541: 34
» » Hernösand.....	»	353,323: 19
» » Jönköping.....	»	59,795: 28
» » Kalmar.....	»	16,035: 40
» » Karlskrona.....	»	77,353: 80
» » Karlstad.....	»	96,614: 50
» » Kristianstad.....	»	73,583: 92
» » Linköping.....	»	79,471: 80
» » Luleå.....	»	161,125: 96
» » Mariestad.....	»	15,297: 92
» » Nyköping.....	»	1,439: 51

Kontoret i Umeå.....	Kr.	67,041: 64
» » Växjö.....	»	11,002: 02
» » Visby.....	»	88,719: 82
» » Örebro.....	»	230,626: 05
» » Östersund.....	»	114,262: 81

Summa Kr. 2,213,698: 90

Skillnaden mellan detta belopp och bankovinsten i dess helhet är Kr. 1,442,980: 42

Summa Kr. 3,656,679: 32

Sista årets vinst på det hela öfverstiger vinsten för år 1901 med kr. 637,788: 26, hvaremot afdelningskontorens vinst för år 1902 understiger vinsten för år 1901 med kr. 484,969: 31.

På grund af de förändrade bestämmelser angående växeldiskonteringen, hvarom här ofvan närmare förmäles, har någon procentberäkning för de särskilda afdelningskontoren ej kunnat meddelas, men utgör riksbankens vinst i dess helhet för sistlidet år 3,018 % å medelbeloppet af de i rörelsen använda förlagsmedel.

Samtliga enskilda sedelutgifvande banker hafva numera i behörig ordning anmält sig vilja afstå från rätten att utgifva egna banksedlar mot åtnjutande af de i § 41 af riksbankslagen enligt dess genom lagen den 3 maj 1901 ändrade lydelse angifna förmåner, och hafva fullmäktige med alla bankerna utom en afslutat kontrakt i fråga om de lån och kreditiv samt den rediskonteringskredit, som jämlikt samma lagrum tillförsäkrats enskild bank med rätt att utgifva egna banksedlar, när den upphör att af sådan rätt begagna sig.

Beträffande de tider, som blifvit bestämda för de särskilda bankernas afstående från sedelutgifningsrätten lämnas här följande öfversikt:

Skånes	enskilda bank	från den	1 augusti 1901,
Kristianstads	» »	» »	1 augusti 1901,
Värmlands	» »	» »	15 oktober 1901,
Bohus läns	» »	» »	15 oktober 1901,
Kristinehamns	» »	» »	15 oktober 1901,
Göteborgs	» »	» »	15 oktober 1901,
Kalmar	» »	» »	1 januari 1902,
Smålands	» »	» »	1 juni 1902,
Stockholms	» »	» »	15 juli 1902,

Hallands	enskilda bank	från den 15 juli 1902,
Östergötlands	»	»	» » 1 augusti 1902,
Kopparbergs	»	»	» » 1 augusti 1902,
Norrköpings	»	»	» » 1 augusti 1902,
Södermanlands	»	»	» » 1 augusti 1902,
Örebro	»	»	» » 1 augusti 1902,
Vänersborgs	»	»	» » 1 november 1902,
Skaraborgs läns	»	»	» » 1 november 1902,
Borås	»	»	» » 1 november 1902,
Gottlands	»	»	» » 15 december 1902,
Upplands	»	»	» » 1 januari 1903,
Mälardöparnernas	»	»	» » 1 januari 1903,
Norrbottnens	»	»	» » 15 januari 1903,
Helsinglands	»	»	» » 1 maj 1903,
Gäflleborgs	»	»	» » 1 maj 1903,
Sundsvalls	»	»	» » 1 augusti 1903,
Hernösands	»	»	» » 1 augusti 1903.

Hvad beträffar den vid riksbankens hufvudkontor sedan slutet af år 1899 inrättade clearingafdelningen, har för sistlidet år beloppet af de till densamma inlämnade valutor uppgått till sammanlagdt kronor 3,782,858,539: 86 mot kronor 4,082,773,018: 00 för år 1901, sålunda utvisande en minskning i omsättningen under år 1902 mot föregående år med kr. 299,914,478: 14. Summan af de å vederbörande bankers särskilda konton på grund af clearingens debiterade och krediterade belopp belöpte sig till 736,002,826 kr. 12 öre för år 1901 och till 684,887,036 kronor 54 öre för år 1902, utgörande detta senare i förhållande till år 1901 en minskning i belopp med kronor 51,115,789: 58.

Antalet af de i denna clearingrörelse själfständigt deltagande banker är, förutom riksbanken, fortfarande elfva, hvaremot de särskilda bankinrättningar, hvilka genom dessa förstnämnda såsom förmedlare indirekt deltaga i clearingens, hafva under året ökats från 76 till 79 stycken.

I den till utskottet hänvisade, af Riksdagens revisorer den 29 november 1902 afgifna berättelsen hafva revisorerna uti berättelsens § 57 anført, att de vid besök uti riksbankskontoret i Kalmar erfarit, att, ehuru tomt för riksbankens nybyggnad därstädes blifvit inköpt den 1 juni 1897

för 35,000 kronor att tillträdas i slutet af år 1898, lagfart å fånget be-
gärts och erhållits först den 7 april 1902 och att därvid stämpelafgiften,
som enligt köpebrevet skulle af köparen ensam betalas, beräknats efter
nästföregående års taxeringsvärde, hvilket med hänsyn till riksbankens
efter tomtköpet uppförda nybyggnad bestämts till 200,000 kronor. Med
anledning häraf hafva revisorerna för Riksdagen velat omförmåla för-
hållandet med erinran att, då, såvidt af handlingarna framginge, hinder
icke torde hafva mött för att redan under 1898, då likvid erlades och
innan den af riksbanken å tomtens uppförda byggnaden åsatts taxerings-
värde, söka lagfart å den inköpta fastigheten, dröjsmålet föranledt be-
tydligt högre utgift för stämpelbeläggning än hvad eljest kunnat ifråga-
komma.

Med afseende härå har utskottet af tillgängliga handlingar inhämtat,
att på besvär af styrelsen för afdelningskontoret i Kalmar uti förevarande
lagfartsärende Kungl. Maj:ts och Rikets Göta hofrätt genom utslag den 19
december 1902, hvilket utslag numera vunnit laga kraft, förklarar, att om-
förmålda köpebref bort beläggas med stämpel, beräknad efter köpeskillin-
gen, med allenast 210 kronor, i följd hvaraf riksbanken berättigats att af
statsverket i vederbörlig ordning återbekomma hvad riksbanken sålunda
till stämpel för mycket erlagt eller 990 kronor.

Ehuru utskottet, särskildt med hänsyn till det i 2 § af kungl.
förordningen angående lagfart å fång till fast egendom den 16 juni 1875
gifna stadgande, att lagfart skall i stad sökas inom tre månader sedan
fånget skedde, finner den af revisorerna gjorda erinran hafva varit fullt
riktig, anser utskottet dock, på grund af hvad sedermera blifvit i ärendet
upplyst, förevarande erinran ej föranleda någon vidare åtgärd.

Revisorerna hafva uti ofvannämnda paragraf af sin berättelse jämväl
anfört, att de vid afdelningskontoret i Kalmar funnit, att anteckningarna
uti det af ombudsmannen öfver de på indrifning beroende fordringarna
och de i afseende å desamma vidtagna åtgärder förda diarium icke varit
fullständiga.

Af de upplysningar, utskottet med afseende härå erhållit, framgår
att den anmärkta ofullständigheten bestått däruti, att i fråga om ett lån
i diariet saknats anteckning om lånets inbetalning, ehuru mera än en
vecka förflutit, sedan gäldenären erlagt betalning och ombudsmannen i be-
hörig ordning till banken redovisat densamma, men att den anmärkta
ofullständigheten omedelbart vid revisorernas besök blifvit rättad, hvilket
utskottet endast velat för Riksdagen omförmåla.

I öfrigt har utskottet i förevarande berättelse ej funnit några ut-
talanden, som påkalla särskildt yttrande från utskottets sida.

Den granskning, som af bankoutskottet nu verkställts, omfattar icke bankofullmäktiges gemensamt med fullmäktige i riksgäldskontoret fattade beslut och vidtagna åtgärder i fråga om utförande af 1888 års Riksdags beslut om uppförande på Helgeandsholmen af nya byggnader för Riksdagen och dess verk, hvilken granskning liksom föregående riksdagar verkställas af sammansatt stats- och bankoutskott.

Efter granskning af riksbankens hufvudkontors räkenskaper för år 1901 hafva Riksdagens senast församlade revisorer i sin därom afgifna berättelse anmält, att mot riksbankens förvaltning under den tid, granskningen omfattat, ej varit något att anmärka, samt att revisorerna för sin del ansåge, att ansvarsfrihet borde fullmäktige beviljas.

De revisorer, som, valda af Riksdagen, granskat afdelningskontorens i Göteborg, Malmö, Falun, Gäfle, Halmstad, Hernösand, Jönköping, Kalmar, Karlskrona, Karlstad, Kristianstad, Linköping, Luleå, Mariestad, Nyköping, Umeå, Växjö, Visby, Örebro och Östersund förvaltning år 1901, hafva likaledes i sina berättelser tillstyrkt ansvarsfrihet för kontorens styrelser; och enär utskottet vid den af utskottet nu verkställda undersökning af riksbanken ej haft något att anmärka, utan funnit, att fullmäktige med nit och omsorg handhaft sitt uppdrag, får utskottet hemställa,

att ansvarsfrihet må fullmäktige i riksbanken beviljas *dels* för förvaltningen under år 1901 af bankens såväl hufvudkontor som afdelningskontor i Göteborg, Malmö, Falun, Gäfle, Halmstad, Hernösand, Jönköping, Kalmar, Karlskrona, Karlstad, Kristianstad, Linköping, Luleå, Mariestad, Nyköping, Umeå, Växjö, Visby, Örebro och Östersund, *dels ock* för de beslut och åtgärder, som finnas antecknade till fullmäktiges protokoll från och med den 15 januari 1902 till samma dag innevarande år.

Stockholm den 9 februari 1903.

På bankoutskottets vägnar:

F. A. BOSTRÖM.